

בס"ד. ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב*, ה'תשי"ג

(הנחה בלתי מוגה)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים גו' ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם גו' ואלה מסעיהם למוצאיהם¹. וידוע הדיוקים² שבזה, שאומר אלה מסעי, שהוא לשון רבים, ומסיים אשר יצאו מארץ מצרים אשר מארמ"צ, הוא רק יציאה ונסיעה הראשונה. גם אינו מובן אומרו ויכתוב משה, שהרי כל התורה כולה כתבה משה רבינו, ומה משמיענו בזה. גם מהו הכפל דמוצאיהם למסעיהם ומסעיהם למוצאיהם, והיפך הסדר מרישא לסיפא. ובכללות הדברים צריך להבין, מה נוגע הספור והידיעה דסדר המסעות, ואף דבשביל דור ההוא מפרש במדרש³ משל למלך ובנו שהלכו כו' כשחזרו היו מונין כל המסעות והמאורעות שבהם, אבל הרי התורה היא נצחית, וע"כ אשר ספור זה נוגע בכל הזמנים ובכל המקומות.

ב) ולהבין כ"ז צריך להקדים תחילה ביאור בקשת כנסת ישראל זכור הוי' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתינו⁴, ופירש הבעש"ט⁵ געדענק ג"ט וואָס עס איז געוואָרען פון אונזער מ"ה שבנשמה, קוק זיך צו און מאַך אונז זעענדיק אונזער אייגענע שאַנדע, דזהו בקשת כנסת ישראל מהקב"ה. וכמו כן יש בקשת זכירה מהקב"ה לישראל, וכדאיתא בזהר ר"פ בחוקותי ע"פ זה שהבקשה מלמעלה⁶ מכנסת ישראל היא ג"כ בלשון זכור, וכמ"ש⁷ עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור גו', ומסיים⁸ מה ה' דורש ממך גו' עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך, וכתיב⁹ זכור את בוראך בימי בחרותיך גו' עד אשר לא תחשך

(* "המאמר שנאמר בש"פ מטות מסעי, ש"ק מברכים חדש מנחם אב .. הוא המאמר זכור הוי' עטר"ת [סה"מ עטר"ת ע' תקנר ואילך] .. עם איזה שינויים, ובהוספת התחלה וסיום*.)
התחלת וסיום המאמר — הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

- (1) מסעי לג, א.
- (2) ראה לקר"ת מסעי (פח, ג. צא, א).
- (3) במדב"ר פכ"ג, ג. תנחומא שם — הובא בפרש"י.
- (4) איכה ה, א.
- (5) ס' המאמרים אידיש ע' ריב.
- (6) עד כאן הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
- (7) מיכה ו, ה.
- (8) שם, ח.
- (9) קהלת יב, א"ב.

(* לשון ה"פנת דבר" למאמר ד"ה זכור הוי' עטר"ת שי"ל בקונטרס בפ"ע (קה"ת — ה' מנחם אב תשי"ג), בתוספת איזה מ"מ והערות מכ"ק אדמו"ר שליט"א (חלקם נעתקו לקטן). הקונטרס נשלח ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א לכ"כ. וראה מכתב ז' מנחם אב שנה זו (אגרות יקודש ח"ז ע' שלג): "מצר"פ קונטרס המדבר ג"כ בענין זכרון הן זה שהקב"ה מבקש מישראל והן שישראל מבקשים מהקב"ה וכמבואר בפנים". וראה גם אגרות יקודש שם ע' שלב. שלח. שם. שמו. ועוד.

השמש גו', ואיתא במדרש¹⁰ אמר להם הנביא לישראל זכרו את בוראכם עד שביהמ"ק קיים שנקרא בית הבחירה, עד שברית כהונה קיימת, שנאמר¹¹ ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן, עד שברית לוי' קיימת, שנאמר¹² כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבטיך¹³. וזהו עד אשר לא תחשך השמש, דתחשך השמש קאי על חורבן ביהמ"ק, וצ"ל זכור את בוראיך בימי בחרותיך, בזמן הבית שנקרא בית הבחירה¹⁴. וכיון שבזמן הבית לא קיימו בני"י הבקשה מלמעלה זכור את בוראך גו', זכר נא גו' עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך, הנה זה הי' סיבת החורבן, ובגלל זה מבקשים אנו בזמן הגלות זכור הוי' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתינו.

וצריך להבין מהו ענין הזכרון למעלה שעל זה מבקשים זכור הוי' מה הי' לנו. דהנה, זכרון ושכחה הוא ענין בלי גבול וגבול, דענין השכחה הוא מצד הגבלה, דכיון שהאדם הוא מוגבל, ומצד זה כל עניניו הם בהגבלה, לכן גם הרושם שעשה עליו הדבר שראה או ששמע הוא בהגבלה ומשום זה נפסק אח"כ, שזהו"ע השכחה. משא"כ ענין הזכרון הוא בלי גבול, וכמו שרואים גם באדם, שדבר שנוגע לו תוך תוכו ופנימיות נפשו, היינו, שהוא למעלה מהגבלותיו, הרי הוא זוכר אותו תמיד. ולפי זה אינו מובן מהו תוכן הבקשה זכור הוי' גו', הרי למעלה הוא בלי גבול, ולמה צריך לבקש למעלה ענין הזכרון.

ג) אך הענין הוא, דהנה, זכרון ושכחה הו"ע פנים ואחור¹⁵, פנימיות וחיצוניות, וכמו שהוא באדם למטה, שדבר שנוגע לו בפנימיות הוא זוכר אותו תמיד, משא"כ דבר שנוגע לו רק בחיצוניות (שהו"ע אחור) שייך שם ענין השכחה. וכמו"כ יש גם למעלה בחינות פנים ימין שמאל ואחור, כדאיתא ברמ"ז¹⁶ שהם כנגד ד' עולמות אבי"ע. דהנה, עולם האצילות נקרא פנים, דכשם שבפנים שבאדם ישנו פנימיות החיות, כמו"כ באצילות הוא פנימיות ואו"ס, ועד שאיהו וחייהו וגרמוהי חד¹⁷. והיינו, דאף שאצילות הוא לאחור הצמצום, וכללות האור שלאחר הצמצום הוא בבחי' קו קצר ומצומצם, מ"מ, הרי זה אותו מהות האור. וזהו ההפרש בין בי"ע ואצילות, דהתהוות בי"ע היא ע"י הפרסא, משא"כ התהוות האצילות היא לא ע"י הפרסא אלא רק ע"י הצמצום¹⁸, כמ"ש בע"ח¹⁹. וההפרש בין צמצום ופרסא הוא כמשל ההפרש

(10) קה"ר עה"פ (ז).

(11) שמואל-א ב, כח.

(12) שופטים יח, ה.

(13) במד"ר הסדר: כהונה, לוי', ביהמ"ק. וצ"ע טעם לשינוי הסדר כאן (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל).

(14) אולי הכוונה לבאר שהקדימה דביהמ"ק היא בהתאם להמשך הכתוב "עד שלא תחשך השמש" (המו"ל).

(15) והשכחה באה מבחי' אחוריים והזכירה משל אור הפנים (ראה רשימות לאיכה ע' לג נדפס לאח"ז באוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'פה) — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל.

(16) לזח"ג צג, ב.

(17) תקר"ז בהקדמה (ג, ב).

(18) עיין ד"ה וספרתם לכם (המשך תרס"ו).

(19) שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ב.

שאנו רואים למטה בין האור שמאיר דרך חלון או דרך נקב²⁰, דאף שהאור הוא במיעוט וצמצום, שמאיר רק במדה כזו שהחלון או הנקב יכולים להכיל, מ"מ הרי הוא אותו מהות האור, משא"כ כאשר האור מאיר דרך מסך, אזי האור הוא בשינוי המהות, עד שהאור שבא אחרי המסך נקרא אור של תולדה. וכמו"כ הוא למעלה, שהתהוות ביי"ע שע"י הפרסא הוא בשינוי המהות, משא"כ התהוות האצי"י שע"י צמצום, הנה אף שהאור שם הוא בצמצום, מ"מ הרי הוא אותו מהות אור כמו קודם הצמצום. ואף שגם באצילות יש פרסאות²¹, כידוע שיש פרסא בין כתר לחכמה, בין בינה לז"א ובין ז"א למל', מ"מ²², אינו דומה הפרסא שבאצילות להפרסאות דבי"ע, שהפרסאות דבי"ע ענינם הוא להעלים והם מעלימים על האור, משא"כ הפרסאות שבאצילות הם מגלים את האור. דהנה, פרסא הוא כמו עור, ואמרו חז"ל²³ אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם כו' (שאינו כמו עור בהמה שהוא עור גס), ודוגמתו למעלה הו"ע הפרסאות שמגלים את האור. וזהו ההפרש בין אותיות דמ"ה²⁴ לאותיות דב"ן (וענינם בעבודה הוא ההפרש בין אותיות התורה לאותיות התפילה²⁵), דאותיות דב"ן הם מעלימים על האור, ומצד זה נעשים הנבראים בבחי' יש ודבר נפרד, משא"כ אותיות דמ"ה אינם מעלימים על האור, ואדרבה, מגלים את האור, ולכן הם פועלים ביטול בנבראים. וזהו שעורותיהן כבשרן עור האדם, כי אדם בגימטריא מ"ה²⁶, והו"ע הפרסאות שמגלים את האור, שהם הפרסאות שבאצילות, שנקרא בשם מ"ה, כמ"ש בפתח אלי"ו²⁷ שם מ"ה דאיהו אורח אצילות. וזהו שאצילות נקרא פנים לפי שמאיר שם גילוי אוא"ס. ועיקר בחי' פנים הוא בחי' חכמה, ועד"כ²⁸ מ"ש חכמת אדם תאיר פניו, והיינו, שבאצילות מאיר אור החכמה, כמאמר²⁹ אבא עילאה מקנא באצילות, ובחכמה מאיר אוא"ס, כמ"ש רבינו הזקן בתניא³⁰ בשם מורו הה"מ שמדריגת החכמה ענינה שהוא לבדו הוא ואין זולתו, ולמעלה יותר, שבאצילות מאיר אור הכתר, שזהו"ע שם מ"ה שהוא במילוי אלפין, ואל"ף הוא ספי' הכתר³¹. וכיון שאצילות הוא בחי' פנים, לא שייך שם ענין השכחה, משא"כ בבי"ע שהוא בחי' אחור, שייך שם ענין השכחה. והנה, כל זה הוא ההפרש בעולמות, משא"כ נשמות ישראל הנה גם

20 כנראה מרמז להא דהמשכת האור מבינה לז"א הוא בבחי' חלון ומז"א לנוקבא בבחי' נקב (ראה אמרי בינה שער הק"ש פל"ה ובכ"מ. וצ"ע"ק בע"ח שער דרושי אבי"ע פ"ג, שער סדר אבי"ע פ"א ועוד) — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל.

21 ראה סידור (עם דא"ח) סג, ד ואילך. אוה"ת ויקהל ע' ב'קא ואילך.

22 ראה סה"מ תרס"ד ע' קמט ואילך [בהוצאת תשנ"ד — ע' כג ואילך]. המשך תרס"ו שם. ועוד.

23 חולין פ"ט מ"ב (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל).

24 ראה תורה אור פ' משפטים. ד"ה ותחת רגליו (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל).

25 המשך תער"ב ח"א ע' תריח ואילך. ובכ"מ.

26 ראה עץ חיים שער יו"ד (שער התיקון) פ"ג. שער לח (שער לאה ורחל) פ"ב. ובכ"מ.

27 תקו"ז בהקדמה (יז, א).

28 קהלת ח, א.

29 רמ"ז לזח"ב רכ, ב. תו"א משפטים עה, א. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ.

30 פל"ה בהגה"ה.

31 ראה תקו"ז תכ"א (נט, ב). תמ"ט (פה, ב).

כמו שהם למטה הם בבחי' פנימיות, דנשמות ישראל עלו במחשבה³², היינו במדריגה היותר עליונה שבמחשבה³³, וכתיב³⁴ פנים בפנים דיבר הוי' עמכם, דעי"ז שדיבר הוי' עמכם נעשה הפנימיות דישאל הפנימיות שלמעלה. אמנם, כל זה הוא מצד הנשמה עצמה, אבל מצד ירידתה למטה והתלבשותה בגוף ונה"ב ובפרט בזמן הגלות, הנה בזמן הגלות כתיב³⁵ ואנכי הסתר אסתיר פני, והיינו, דכיון שפנו אלי עורף ולא פנים³⁶, היינו, שהעבודה היתה בבחי' אחר, לכן נעשה גם למעלה הסתר אסתיר פני, ומצד זה צריך לבקש על ענין הזכרון, זכור ה' מה הי' לנו.

ד) **ולהבין** בעומק יותר מה שנשמות ישראל הם בבחי' פנימיות, הנה כתיב³⁷ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו', ואמרו רז"ל³⁸ אטו יראה מילתא זוטרתה היא, אין לגבי משה מילתא זוטרתה היא. והנה, מ"ש כי אם ליראה, קאי על יראה תתאה, שזהו אומרו כי אם ליראה, היינו שהיא יראה היותר פחותה, ולכן לגבי משה מילתא זוטרתה היא. והענין בזה, דהנה כתיב³⁹ כי אל דעות הוי', ב' דעות⁴⁰, דעת עליון ודעת תחתון⁴¹. דעת עליון הוא שלמעלה יש ולמטה אין, היינו, שרואים בראי' חושית שלמעלה הוא היש האמיתי ולמטה אין, ודעת תחתון הוא שהבריאה היא יש מאין, היינו שלמטה יש ולמעלה אין, דכיון שהוא רואה רק את היש הנברא, לכן קורא להמטה בשם יש ולהמעלה בשם אין. ומצד ההפרש בין ב' דעות אלו יש הפרש גם בביטולם, שהביטול שמצד דעת תחתון הוא ביטול היש בלבד, דכיון שהוא רואה את היש, הרי הוא במציאות, אלא שאעפ"כ יש בו גם ענין של ביטול, ביטול היש, משא"כ הביטול שמצד דעת עליון הוא ביטול במציאות, דכיון שרואה שלמטה הוא אין, לכן הביטול הוא ביטול במציאות. וזהו שלגבי משה יראה תתאה מילתא זוטרתה היא, דהנה משה הוא בבחי' דעת עליון, כמאמר רז"ל⁴² כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה, דזה הוא ראיית המהות, בחי' דעת עליון, שמצד זה הי' בבחינת ביטול במציאות, ולכן לגבי משה שהוא בבחי' דעת עליון, ביטול במציאות, הנה יראה תתאה שהיא בבחי' ביטול היש בלבד, מילתא זוטרתה היא. והנה⁴³, אף שיראה תתאה היא מדריגה תחתונה, מילתא זוטרתה, שעל זה אמרו כי אם ליראה, מ"מ, תובעים (מאָנט מען) יראה תתאה דוקא, לפי שתכלית המכוון

(32) בראשית רבה פ"א, ד.

(33) ראה לקו"ת שה"ש יט, ב.

(34) ואתחנן ה, ד.

(35) וילך לא, יח.

(36) ירמי' ב, כז.

(37) עקב י, יב.

(38) ברכות לג, ב. וראה חדא"ג שם ובמנחות (מג, ב). תניא פמ"ב.

(39) שמואל"א ב, ג.

(40) ראה תקו"ז תס"ט בתחילתו.

(41) ראה תר"א יתרו סח, א. לקו"ת פ' ראה כג, ד. שמע"צ פג, א. ובכ"מ.

(42) ספרי ר"פ מטות. וראה לקו"ת מטות שם.

(43) ראה לקו"ת מסעי צא, ג. קונטרס עה"ח פ"ט.

ועיקר התענוג הוא ביראה תתאה יותר מאשר ביראה עילאה, וכמ"ש⁴⁴ צחוק עשה לי אלקים, שדוקא עי"ז שפועלים ענין הביטול בהדברים שבאים משם אלקים דוקא שהם בבחי' יש, ביטול היש לאין, אזי נעשה עיקר ענין הצחוק והתענוג למעלה, וכמו"כ כתיב⁴⁵ לויתן זה יצרת לשחק בו, דלויתן הוא מלשון חבור, כמ"ש⁴⁶ ילוה אישי, וענין החבור שייך דוקא כאשר יש ב' דברים נבדלים זה מזה, וענין זה הוא בהעבודה דביטול היש דוקא, שהיש והאין הם ב' דברים נבדלים זמ"ז, ומ"מ פועלים ביטול היש לאין, ועי"ז דוקא נעשה ענין השחוק, לשחק בו. והיינו, דעם היות שהעבודה דאתהפכא היא למעלה יותר מהעבודה דאתכפיא, הנה זהו רק בענין הגילויים, אבל עיקר התענוג הוא בעבודה דאתכפיא דוקא.

אך עדיין צריך להבין מ"ש אין לגבי משה מילתא זוטרתיה היא, דלכאורה אינו מובן, הרי שואל מעמך כתיב. אך הענין הוא, כמבואר בתניא⁴⁷ שכל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משה רבינו, ניצוץ מנשמת משה, והוא בחי' מ"ה שבכל אחד מישראל, שהו"ע ביטול במציאות (כנ"ל), והיינו לפי ששרש הנשמות הוא מבחי' חכמה, כמ"ש⁴⁸ בנים אתם להוי' אלקיכם, וכתיב⁴⁹ בני בכורי ישראל, וכמו הבן שנמשך מעצמות מוח האב, כמו"כ הנשמות הם מעצמות בחי' החכמה, שהיא בחי' מ"ה. ולכן הנשמות הם בתכלית הביטול, ביטול במציאות, כמ"ש⁵⁰ חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, שזה קאי על כל הנשמות, שהם באופן של עמידה, שהו"ע הביטול. וזהו ועתה ישראל מ"ה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, דכיון שכל ישראל הם בבחי' מ"ה, מצד הניצוץ משה שבכל אחד מישראל, הנה מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, שיראה היא מילתא זוטרתיה לגבי הניצוץ משה שבכל אחד מישראל. ובכדי לגלות בחי' מ"ה שבנפש, הנה על זה תקנו מאה ברכות, כמאמר רז"ל⁵¹ אל תקרי מה אלא מאה, שמזה למדו שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, דמאה ברכות הוא ע"ד מ"ש⁵² ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא גו' מאה שערים ויברכהו ה', והיינו, שע"י עבודת הצדקה, זורע צדקות⁵³, נעשית הברכה וההמשכה מלמעלה שנתגלה בחי' מ"ה שבנפש.

אמנם בזמן הגלות אין העבודה בבחי' מ"ה שהיא פנימיות הנפש, כי אם בבחי' חיצוניות ואחוריים בלבד, שלכן נעשה גם למעלה הסתר אסתיר פני (כנ"ל), ולכן אנו מבקשים זכור ה' מה הי' לנו, וואס איז געווארען מיט אונזער מ"ה, שהמ"ה

44 וירא כא, ו.

45 תהלים קד, כו.

46 ויצא כט, לד.

47 רפמ"ב. וראה תו"א פ' משפטים ד"ה ותחת רגליו.

48 ראה יד, א.

49 שמות ד, כב.

50 מלכים"א יז, א. ועוד. וראה לקו"ת נשא כ, ג.

51 מנחות מג, ב ובפרש"י. ועוד.

52 תולדות כו, יב.

53 ברכת יוצר אור.

הוא בהעלם והסתור. ועם היותו בהעלם, מ"מ שייך ענין הזכירה, שהרי סוכ"ס עיקרה שרשה ועצמותה של הנשמה היא בבחי' מ"ה. וממשיך בכתוב הביטה גו', דהנה, ההפרש בין ראי' והבטה הוא⁵⁴ שראי' היא בקירוב, כמ"ש⁵⁵ וירא כי לא יכול לו, והבטה הוא בריחוק, כמ"ש⁵⁶ הבט משמים וראה, ולכן, ענין הראי' שבקירוב אי אפשר להיות בזמן הגלות, ולזה אנו מבקשים הביטה, שזהו הגילוי שבבחי' מקיף, ועם היותו בבחי' מקיף, הרי זה פועל גם בפנימיות, ובפרט בנוגע לפעולה על הקליפות, דאור מקיף מסמא עיני החיצונים⁵⁷.

(ה) **וביאור** הענין, דהנה, כשם שיש בחי' מ"ה בקדושה כמו"כ יש בחי' מ"ה בלעז"ז, והוא ענין ופלגשו ושמה ראומה⁵⁸, ראו מ"ה⁵⁹. והענין בזה, דהנה, האפשרות לענינים דלעז"ז היא מפני שיש להם נתינת מקום בקדושה, וכמו שרואים בעבודה בנפש, דכאשר עובד עבודתו בביטול, אבל באופן שמרגיש את הביטול, הרי זה נתינת מקום שיבוא מזה לבחי' ישות, והיינו, שתחילה יהי' הביטול באופן של ישות, שזהו"ע קליפת ראומה, ראו מ"ה, ואח"כ יבוא לישות לגמרי, שהוא רע גמור. וכמו"כ הוא גם בהשתלשלות העולמות, דע"י קליפת ראו מה שהיא כנגד עולם האצילות, הנה בריבוי השתלשלות מסתעף מזה רע גמור, בחי' מ"ה דלעז"ז. ועז"נ⁶⁰ שופך⁶¹ דם האדם באדם, דאדם בגימטריא מ"ה, הנה ע"י העוונות הוא שופך דם האדם דקדושה, בחי' מ"ה דקדושה, באדם בליעל, שהוא בחי' מ"ה דלעז"ז. והענין בזה, דהנה, רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת הם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים⁶², דענין האברים הוא שהם ממשיכים את החיות, ומגבילים את החיות שלא יומשך לחוץ, וכאשר חותכים את האבר אזי נמשך החיות לחוץ, ועד"ז בנוגע לגידים שעל ידם הוא הילוך הדם, וכמו"כ כשעובר על מ"ע או על מל"ת אזי גורם שנמשך החיות והדם דקדושה לחוץ. וזהו מ"ש⁶³ ונוקב שם הוי', דהנה כל המצוות תלויים בשם הוי'⁶⁴, וכשחטא ופגם והעביר את הדרך עי"ז שעובר על א' ממצוות הוי', הרי הוא נוקב את שם הוי', ועי"ז שופך דם האדם דקדושה באדם בליעל. וזהו ג"כ מה שאמרו

(54) ראה איכ"ר עה"פ.

(55) וישלח לב, כו.

(56) תהלים פ, טו.

(57) ראה תו"א מקץ לד, א. לקו"ת קרח נג, ד. ובכ"מ.

(58) וירא כב, כד.

(59) ראה לקו"ת ויקרא (מג, א. כג, ד). ויל"ע בל"ת להאריז"ל ס"פ וירא (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל).

(60) נח ט, ו.

(61) ראה בכ"ז לקו"ת במדבר (יג, ג. יד, ג). רשימות איכה ע' מח* (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה זכור הנ"ל).

(62) ראה זח"א קע, ב.

(63) אמור כד, טז.

(64) ראה תקו"ז תכ"ט (עג, א). ת"ע (קלא, ב). טעמי המצות להאריז"ל בלקו"ת פ' בראשית.

רו"ל⁶⁵ גידר טיטוס את הפרוכת ויצא ממנו דם, והיינו, שהראו לו איך אפשר להיות ענין החורבן, שאין זה בכח עצמו, אלא רק ע"י הפגם שנעשה ע"ז ששפכו הדם, פנימיות החיות, דאדם דקדושה, באדם בליעל. ועפ"ז יש לפרש עוד פירוש במ"ש זכור הוי' מ"ה הי' לנו, אַז אונזער מ"ה איז געוואָרן מ"ה דלעו"ז. וענין זה נעשה ע"י פירוש הא' במה הי' לנו, שבחי' מ"ה דקדושה הוא בהעלם והסתר, ומזה נשתלשל למטה יותר, שבחי' מ"ה דקדושה נעשה בחי' מ"ה דלעו"ז, ע"ד הענין דשופך דם האדם באדם.

ו) **וממשיך** בכתוב הביטה וראה את חרפתינו. והענין בזה, דהנה כתיב⁶⁶ חרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד, דבזמן הגלות נקראת כנס"י בשם אלמנה, כמ"ש⁶⁷ היתה כאלמנה, ואמרו רו"ל⁶⁸ כאלמנה ולא אלמנה ממש, כאשר שהלך בעלה למדינת הים. דהנה, אשה היא כנס"י ובעלה זה הקב"ה, ואשה שהלך בעלה למדינת הים היינו שחסר היחוד דכנס"י עם הקב"ה, ובענין הספירות הוא יחוד זו"ן, דאשה היא בחי' מלכות, ובעלה הוא בחי' ז"א, ואשה שהלך בעלה למדינת הים היינו, שבחי' ז"א (אינו נמשך למלכות, אלא) נסתלק לבחי' ים החכמה, וזהו שבזמן הגלות קוב"ה סליק לעילא ולעילא⁶⁹, קוב"ה הוא בחי' ז"א, ובזמן הגלות סליק לעילא ולעילא, לעילא בחי' בינה ולעילא בחי' חכמה. וזהו"ע אלמנה, כמ"ש בפרדס⁷⁰ שאלמנה הוא אל מנה, מנה הוא מאה זוזי, ב"פ נו"ן, והיינו נו"ן שערי בינה כפי שהם מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, שעל ידם נעשית העלאת המדות והמשכת או"ס בבחי' המדות, שע"ז יומשך למטה בבחי' המלכות. וזהו ג"כ ענין המסעות, מוצאיהם למסעיהם גו' מסעיהם למוצאיהם⁷¹, שהו"ע העלאה והמשכה⁷². אך בזמן הגלות הוא אל מנה, שחסר ענין ההעלאה וההמשכה שע"י הנו"ן שערים, ולכן לא נמשך מבחי' ז"א למלכות להיות יחוד זו"ן, שזהו"ע אלמנה. ועוד פירוש באלמנה, כמ"ש בספר השרשים⁷³ דאלמנה הוא מלשון אלם. דהנה⁷⁴, להפירוש שאלמנה הוא מלשון אל מנה, שכתובתה מנה, אינו מובן למה גם לזכר קוראים אלמן, ועכצ"ל שלפי שאשה נקראת אלמנה, לכן גם זכר נקרא אלמן⁷⁵. אך להפירוש שאלמנה הוא מלשון אלם, אתי שפיר שגם זכר נקרא אלמן, לפי שחסר השמחה דיחוד בעל עם אשתו. והענין בזה, דכאשר מאיר גילוי הקול בדיבור אזי הדיבור מאיר בגילוי, וכאשר הדיבור מאיר

65 גיטין נו, ב. וראה אוה"ת ואתחנן וסה"מ תרכ"ט שם.

66 ישע"י נד, ד.

67 איכה א, א.

68 תענית כ, א. איכ"ר ע"פ זה. זח"ב קכב, א.

69 ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה, א.

70 שער ערה"כ ערך אלמנה. וראה כתובות י, ב.

71 פרשתנו (מסעי) לג, ב.

72 ראה לקו"ת פרשתנו (מסעי) צב, א. שם, ד. צג, ד. צו, א.

73 בס' שרש ישע — הובא ברשימות איכה ע' יט [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' אימח]. ראה ג"כ זח"ב כט, ב.

74 ראה גם אוה"ת נ"ך שם ע' אימו ואילך.

75 חדא"ג מהרש"א כתובות שם.

בגילוי אזי ידבר עמים תחתינו⁷⁶ (דע"י ידבר מלשון דיבור נעשה גם ידבר מלשון הנהגה), ישראל הם במעלה העליונה כו', אבל כאשר אין הקול בגילוי אזי הדיבור הוא בהעלם בגלות, וזהו"ע אלמנה מלשון אלם. ועל זה אנו מבקשים הביטה וראה את חרפתינו, דאף שהבטה הוא בחי' מקיף, מ"מ, הרי זה מועיל גם בפנימיות, כמ"ש⁷⁷ כי הוי' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך גו', להצילך היינו להיות צל על ראשך שהוא בחי' מקיף, ומ"מ נעשה עי"ז להצילך כפשוטו, מלשון הצלה, ובפרט בנוגע לפעולה על הקליפות, הרי אור מקיף מסמא עיני החיצונים (כנ"ל).

וזהו מ"ש זכור הוי' מה הי' לנו וגו', דהנה, הקב"ה תובע מישראל זכור את בוראך בימי בחרותיך, עד שביהמ"ק קיים שנקרא בית הבחירה, עד שברית כהונה קיימת, ועד שברית לוי' קיימת, והתביעה היא עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך, אך כאשר חסרה העבודה דהצנע לכת, שהיא היפך הענין דראו מ"ה, אזי נעשה מ"ה דלעו"ז. ולזה אנו מבקשים זכור ה' מה הי' לנו, שהמ"ה דקדושה הוא בהעלם והסתר, ועד שעיי"ז נעשה המ"ה דלעו"ז, ולכן הביטה וראה את חרפתינו, עד שחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד.

ז) וזהו⁷⁸ מש"נ ואלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, דהנה, כל הגליות⁷⁹ נקראו מצרים, מצרים לשון מיצר וגבול, ועד שבאים⁸⁰ לירדן ירחו, ירחו לשון ריח, עבודה שלמעלה מטעם ודעת, ה"ז עדיין בחי' מיצר וגבול, ובגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו יתגלה בחי' זו, וכדכתיב⁸¹ עליו אשר לא למשמע אזניו יוכיח ואפילו לא למראה עיניו כ"א והריחו ביראת הוי' דמורח ודאין⁸², מקיפים שלמעלה מחו"ב, ועד שבאין לזה הוא ענין המסעות. והעבודה שבהמסעות היינו בירידת הנשמה והתלבשותה במיצר הגוף בכלל, ובפרט בזמן המצרים ההעלמות וההסתרים שבהגליות, הנה הנתנית כח על זה הוא מבחי' מוצאיהם, לשון וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו⁸³, שרש ועצם הנשמה, מ"ה שבנשמה, וע"י המשכה ממוצאיהם למסעיהם, שנעשה זה ע"י בחי' משה שבכאו"א מישראל, ויכתוב משה, נתגלה בחי' מ"ה גם בהנשמה שבגוף ועי"ז עובד עבודתו. והעבודה היא הנסיעה והעלאה ממטה למעלה, מסעיהם למוצאיהם. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, המסעות של דור המדבר במדבר העמים, כי מה שיש יכולת לאדם להמשיך מ"ה דבנשמה בגילוי ולהתגבר על גופו ונפשו הבהמית, ובפרט בזמן הגלות ודרא דעקבתא דמשיחא, חשך כפול ומכופל, זמן הנסיונות וכו' כנ"ל, הוא ע"י מעשה אבות שהכניעו

(76) תהלים מז, ד.

(77) תצא כג, טו.

(78) מכאן עד סוף המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(79) ראה בראשית רבה פט"ז, ה.

(80) ראה בכ"ז לקו"ת מסעי שם [שבעה ערה 2]. ד"ה אלה מסעי בספר המאמרים תרכ"ז [סה"מ תרכ"ז ע' שמא ואילך, ובהוצאת תש"ס — ע' סדר ואילך].

(81) ישע"י יא, ג.

(82) סנהדרין צג, ב.

(83) ישע"י נח, יא.

מקור הקליפות ע"י שנסעו וחנו במדבר העמים נחש שרף ועקרב, ויהי בנסוע גו' ויאמר משה גו' ויפצו אויביך וינוסו משנאיך גו'⁸⁴, לכן גם הענפים יהיו נכנעים אח"כ ע"י האדם במשך כל הדורות, ע"י אשר ויכתוב משה שבכאו"א את מוצאיהם למסעיהם ואלה מסעיהם למוצאיהם, והיינו ע"ד כלל ופרט, עד אשר יבואו לירדן ירחו, מורח ודאין בעבודתו בפרט⁸⁵, ואח"כ לגאולה הכללית ביאת משיח צדקנו אשר לא למשמע אזניו יוכיח ולא למראה עיניו ישפוט כי אם והריחו ביראת הוי' דמורח ודאין, בגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו.

(84) בהעלותך יו"ד, לה.

(85) ראה אגה"ק ס"ד.